

Eğirdir’de Kurulan İlk Milli Şirket:

“EĞİRDİR İHTİYAT ZABİTLERİ NAKLİYAT ANONİM ŞİRKETİ”

Eğitimci-Yazar : Recep Bozkurt

Eğirdir’in sosyoekonomik tarihindeki en önemli olay nedir diye sorulduğunda verilecek en doğru yanıt: **İzmir-Aydın Demiryolu Hattı’nın Eğirdir’e gelmesidir.**

20.yüzyılın başlarında Eğirdir...

1856 yılında başlanan bu hat, hem Anadolu’da ilk demiryolu hattı olması hem de İngilizler tarafından çok önemsenmesi ve “...İngiliz İmparatorluğu’nun cahil ve geri Doğu

Ülkelerine olan üstünlüğünün simgesi olarak görmesi... için boyutlarının nedenli büyük olduğunun bir başka kanıtıdır. İngilizler, İzmir-Aydın Demiryolu Hattı'ndan söz ederken **"...İngiliz deha ve becerisinin en büyük eseridir..."** demektedirler. (Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi-Orhan Kurmuş-Yordam Kitap)

Eğirdir İstasyonu... İzmir-Aydın Demiryolu Hattının Son Durağı...

Isparta mebusu Böcüzade Süleyman Sami'nin 14 Haziran 1909 tarih ve 145 sayılı önergesinde bu yolun mutlaka Isparta'ya uğradıktan sonra Eğirdir'e geçmesi için yaptığı büyük mücadele ve istek, İstanbul Mebusan Meclisi'nce şu gerekçe ile reddedilmişti: **"...İngiliz Demiryolu Şirketi'nin güzergahı içinde Isparta yok!.."**

Böcüzade Süleyman Sami, **"Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi"** adlı eserinde durumu bütün açıklığı ile şöyle dile getirmektedir: **"...Devlet şirkete söz geçiremedi. Kumpanyanın isteklerine boyun eğdi. Tren Isparta'ya gelemedi. İşte Kapitülasyon belası bu idi..."**

Eğirdir Trenleri...

1 Kasım 1912 yılında Eğirdir'e ulaşan demiryolu, yalnız Eğirdir'i değil, Göller Bölgesi'nin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatını derinden etkiledi. 1914 yılında Fransızların Eğirdir Gölü üzerindeki "**Ulaşım İmtiyaz Hakkı**"nı ele geçirip "**Eğirdir Şimendifer İşletme Kumpanyası**"nı kurmaları ile de Eğirdir tam bir taşıma ve ulaşım merkezi haline geldi. O yıllarda Eğirdir'de 15994 Müslüman,1116 Hıristiyan yaşamaktaydı.(Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Eğirdir-Recep Bozkurt, s.179)

"**Milli Mücadelemizin en kanlı en uzun süren savaşlarından olan Sakarya Savaşları**"ndan sonra düşmana son darbenin vurulacağı Büyük Taarruz öncesi Eğirdir'de çok önemli bir gelişme daha oldu. 1922 yılı Ocak ayı içinde "**Eğirdir Deniz Müfrezesi Komutanlığı**" kuruldu. Fransızlara ait olan Eğirdir Gölü üzerindeki taşıt araçları Genelkurmay Başkanlığı'na devredildi. (100 tonluk bir römorkör, 4 duba, 6 kayık)

Eğirdir Gölü'nde de kullanılan Römorkörlerden biri...

“Eğirdir Bahriye Müfrezesi” adı atında tarihe geçen bu birlik, Antalya'dan, Konya'dan Batı Cephesi'ne gönderilen asker, askeri araç gereç, gıda maddelerini Eğirdirlilerin desteği ile cepheye ulaştırdı. Bu taşımalar sırasında Eğirdirlilerin kadın erkek, yaşlı genç demeden yaptıkları fedakarlıklar dillere destandır.

Eğirdir Gölü'nde Römorkörün çektiği kayıkların İstanbul'dan kaçırılan İngiliz işgal kuvvetleri komutanına ait makam otosunu Birinci Ordu'ya götürülürken çekilen tarihi resim...

Kurtuluş Savaşımızın zaferle sonuçlanmasından sonra sıra yanmış, yıkılmış, harap olmuş vatan topraklarının bayındır hale getirilmesine gelmişti. Gazi Mustafa Kemal Paşa, 17 Şubat 1923 tarihinde topladığı İzmir İktisat Kongresi'nde yeni ülkenin kalkınıp gelişmesi için **“...Milli Şirketler kurulmalı...”** direktifleri doğrultusunda Eğirdir'de de araştırmalar yapılmaktaydı. Gelin o günleri bizzat yaşayan Kurtuluş Savaşı'nın Eğirdirli kahramanlarından **İbrahim Ethem Kartal**'dan dinleyelim: (Özetle)

İbrahim ETHEM KARTAL

“Savaş sırasında çok büyük hizmetleri olan bu römorkör müstemilatı, demiryolu feneri önündeki limana çekilmiş atıl vaziyette bekliyordu. Oysaki, göl çevresindeki yollar çok bozuk, bu yollarda ulaşım ve taşımacılık olanaksızdı. Bu durum göl üzerindeki ulaşımın canlandırılmasını zorunlu kılıyordu. Demiryolu taşımacılığı İngilizlerin elinde olduğundan İngiliz Şirketi, buna bağlı olarak Eğirdir Gölü üzerindeki ulaşım hakkını da ele geçirebilmek için bu römorkör ve müstemilatını alma

girişimlerinde bulunuyordu. Çünkü gölde ulaşım ve taşıma işlemleri kürekle ve yelkenle çalışan küçük kayıklarla yapılıyordu. İngilizlerin bir başka amacı da, Anadolu'da üretilen ürünleri bu yolla kendi denetimine almak istemesiydi.

Hükümet ise İzmir İktisat Kongresi kararları gereğince göl üzerindeki ulaşım işletmesini milli bir şirkete devretmek arzusundaydı. Türk Hükümeti'nin bu düşüncesini bilen İngilizler, ulaşım araçlarına değerinden fazla para teklif ediyorlardı. Ama Hükümet, deniz ulaşım araçlarını İngilizlere satmıyor, Kaymakamlık kanalıyla Eğirdir'de Milli bir şirketin kurulması girişimlerinde bulunuyordu. Kaymakam Orhan Sami Bey, beni ve yedek subaylık yapmış arkadaşlarımı toplantıya çağırdı. Başkanlığında toplandık. Milli şirket kurmanın önemini anlattı. Hükümetin teklifini açıkladı. Düşünmemiz için süre tanıdı. Arkadaşlarla bir araya gelip aramızda konuyu enine boyuna tartıştık. Bir şirket kurup vapuru almaya karar verdik. Şirketi kısa sürede kurduk.(1923 yılının Kasım ayında) Adını 'Eğirdir İhtiyat Zabıtları Anonim Şirketi' koyduk. Arazilerimizi Ziraat Bankası'na ipotek ettik. Biraz da eşten dosttan borç aldık. Bu paralarla vapuru devlet adına satışı yapan Malmüdürü Guburzade Hasan Efendi'den satın aldık.

Eğirim Yolu'nun dar,çamur deryası halinde olan o yıllardaki durumu...

İngilizler, bizim şirketin kurulmasından ve deniz araçlarını satın almamızdan hoşnut olmadılar. Bunu bildiğimiz için ortaklarımızdan Erkanıharp Hakkı Efendi devamlı vapurda kalıyor, taşıtların bekçiliğini İrfan Kaynak yapıyordu. Taşıma işlerine

başlamıştık. Eğirdir-Gelendost arasında ucuz sayılabilecek bir tarife ile yük ve insan taşıyorduk. İşler umduğumuzdan iyi gidiyordu. Ama tedirginliğimiz devam ediyordu. Çünkü, ortalığa atılan dedikodular, vapurun batırılacağı konusundaydı. Bütün önlemlerimize rağmen çok geçmeden yağmurlu ve fırtınalı bir gecede vapurumuzun batırıldığı haberini aldık. Çok üzüldük.O günkü şartlarda vapuru su yüzüne çıkarmak çok zordu. Bütün uğraşmalarımıza rağmen başarılı olamadık. Şüphelileri mahkemeye verdik. Bekçiler doğru ifade veremediğinden mahkemeyi kaybettik. Daha işin başında tarlalarımız, biriktirdiklerimiz elimizden gitti. Büyük sıkıntılara düştük. Yıllarca borç ödemek zorunda kaldık. Biz de kaybettik, Eğirdir de kaybetti. Oysaki, ilçemizde kurulan bu Milli Şirket, başarılı olabilseydi Eğirdir'in kalkınmasına büyük katkıları olacaktı..." (Hayatımdan Kesitler-İbrahim Ethem Kartal)

Römorkörün Batırıldığı Küçükyazla Limanı...

Eğirdir'de kurulan bu ilk milli şirket, işbirlikçilerce düzenlenen bir "**İngiliz Oyunu**"nu ile heba olup gitmişti.

İbrahim Ethem Kartal'ın anlattıkları ne denli düşündürücü ve ibret verici değil mi?..

Emperyalizmin amaçları, hedefleri aradan 85 yıl da geçse değişmiyor. Değişen tek şey, emperyal araçlar ve tekniklerdir.

Keşke gerekli dersi alabilsek?!!!...